

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Георги Янков
за кандидатурата на доц. д.п.н. Мария Пиргова,
участник в конкурс за заемането на академичната длъжност "професор",
професионално направление 3.3. "Политически науки"

I. Информация за конкурса.

Конкурсът за заемането на академичната длъжност "професор" – 3.3. Политически науки (Политология – Политически системи и институции) е обявен от СУ "Св. Климент Охридски", за нуждите на Философски факултет (ДВ, бр. 25 от 26 март 2019 г.).

Единствен кандидат в конкурса е доц. Мария Пиргова, доктор на политическите науки.

II. Преценка на научните изследвания на кандидата.

Доц. Мария Пиргова е автор на десетки научни изследвания: 3 монографии, един сборник с авторски статии, един университетски учебник, над 40 научни студии и статии на български, руски, френски и английски език.

Сред представените за конкурса публикации се открояват със своята теоретическа и практико–приложна актуалност монографията *"Проблемни полета в политологията"* (2018 г.), както и следните студии и статии: *"Либералният контекст и либералният дисбаланс на политическите идеологии"* (сп. "Политика и сигурност", бр. 2/2017); *"Парламентът като субект на съвременната българска външна политика. Конституционна и институционална рамка"* (сборник "Десетилетия на преход и промени", Издателски комплекс – УНСС, 2013 г.); *"Парламентаризмът и левицата в българския преход"* (В: "Изследвания по история на социализма в България. Преходът", 2011 г.); *"Проблеми на правовата държава в България"* (сп. "Политически изследвания", бр. 1–2/2010); *"Националната идея и националният интерес в глобалната епоха"*

(В: Пиргова, М. "Националният интерес в българската политика", 2009 г.); "Методологически подходи към глобализацията" (В: "20 години българска политология", 2006 г.) и др.

Публикациите са в полето на политическите науки и напълно съответстват на предмета и потребностите на обявения конкурс.

В настоящата рецензия ще открия някои основни научни достойнства и приноси на публикациите на доц. д.п.н. Мария Пиргова (без да преразказвам тяхното съдържание), а също така ще направя и някои препоръки, касаещи главно бъдещата научноизследователска работа на кандидата.

В хабилитационния труд "*Проблемни полета в политологията*" авторката развива собственото си виждане за съдържанието на понятието "редукционна демокрация". За пръв път тя въвежда този термин в статията "*Две тези по проблема на редукционната демокрация в България*" (в сборника "Политическите науки в УНСС с лице към бизнеса", 2010 г.). Според до. Пиргова, основните характеристики на т.нар. редукционна демокрация са следните:

- ограничена до формални процедури демокрация;
- партиите налагат свои принципи на управление, а не общоприетите за демократични;
- най-често тя е свързана с кризата на политическото представителство, със слабостта на държавните институции и зависимостта на държавната власт, с преобладаването на частните интереси над обществените, с ликвидирането на идеологическата основа на политическия процес...

Редуцираната демокрация намира израз в затварянето на държавните решения в диалога *правителство – профсъюзи – работодатели*. Ако основните решения по държавното управление се вземат от този "триъгълник", партиите могат да бъдат изолирани от управленския процес и да се подкопае представителният характер на държавното управление. Освен това авторката отбелязва правилно, че не всички граждани са членове на профсъюзите или работодатели, а и да са, интересите на гражданите са много по-широки от техните трудови цели.

И още една важна характеристика на редуцираната демокрация – съсредоточаването на прекомерна власт в една от тях: изпълнителна, законодателна или президентска. Например превръщането на парламента в придатък на правителството (някои автори говорят за "премиерска република").

Оценявам силно положително направената характеристика на редуцираната демокрация. Но с малки изключения този анализ касае преди всичко политическите и формално–юридическите аспекти на проблема. Анализът може да бъде дообогатен със социалните и икономическите прояви на редуцираната демокрация. Имам предвид преди всичко задълбочаващите се глобални неравенства и съсредоточаването на действителната власт в ограничен кръг от богати социални слоеве. Това превръща демокрацията във формална (процедурна). Редица автори са още по-категорични, определяйки я като "демагогска плутокрация" или "демагогска олигархия". Така още Аристотел преди 2500 години определя олигархията като "*власт на богатите в ущърб на бедните*". Разбира се, тези препоръки касаят бъдещата научноизследователска работа на доц. Пиргова, особено ако наблегне върху проблемите на редуцираната демокрация и то нова самостоятелна монография.

Специално трябва да се открие анализът, посветен на националния идеал и националния интерес в глобални условия. Този въпрос доц. Пиргова разглежда в книгата "*Националният интерес в българката политика*" и доразвива в "*Проблемни полета в политологията*". Тя дава едно широко тълкуване на националния идеал, който е свързан със "*стремежа за мир и благоденствие на една национална общност, въпреки промените във функциите на националната държава, която участва в наднационални политически и икономически институции*". Според авторката, националният интерес се проявява и във възможността и способността на представителите на нацията да участват във формирането на общия интерес на наднационалните институции, в синхронизирането на общите и специфичните интереси. Намирам за добре аргументиран извода, според който националната държава все още е носещата

конструкция на демокрацията и вместо неин разпад е необходимо укрепването ѝ, за да продължава да бъде тя основа на наднационалните институции.

По мое мнение въпросът за националния идеал и националния интерес е перманентно свързан и със съхраняването и развитието на националната идентичност и култура. Ако те бъдат загубени, дискусиата за националния идеал и националния интерес губи смисъл. Тези въпроси съм анализирал и аз в редица мои публикации: *"Нацията и националната идентичност в условията на глобализация"* (в: Янков, Г. "Политология. Държавна публична власт", 2011 г.); *"Национално и глобално"* (в: Янков, Г. "Политологични анализи", 2010 г.); *"Българската държавност след Освобождението (1878) и в началото на XXI век: сравнителен анализ"* (2008 г.) и пр. В условията на корпоративна глобализация националната държава и идентичността са подложени на големи изпитания. Ние ревностно се стремим да запазим изчезващи видове животни и растения, да нехаем за нивелирането на националните култури. Къде остава привързаността към плурализма? (Между впрочем, дефицитът на плурализъм е една от характеристиките на редуцираната демокрация).

Интерес представлява и анализът на отношението между правото и властта в България по време на прехода (след 1989 г.). Тази проблематика доц. Пиргова разглежда в статията *"Проблеми на правовата държава в България"* и в монографията *"Проблемните полета в политологията"*. Според авторката, аграрната реформа и приватизацията по време на прехода не се провеждат *"върху справедлива правна основа"*. Между другото, Милтън Фридмън – ортодоксален привърженик на монетаризма – признава през 2001 г., че десетилетие по-рано би се обърнал с три думи към държавите в преход от държавен социализъм като демокрация от западен тип: *"Приватизирайте, приватизирайте, приватизирайте. Но това беше грешка... Оказа се, че върховенството на закона е вероятно по-фундаментално, отколкото приватизацията."* Но според доц. Пиргова отношението между власт и право в съвременна България не е в полза на правото. Нещо повече: ***"Основен регулатор в българските условия не е правото, а властта."***

Доц. Мария Пиргова винаги се стреми да изрази своето обективно мнение, да представи свой прочит при разглеждането на теоретичните и практико–приложните проблеми. Това се отнася за методологическите подходи към изследването на глобализацията, за неолиберализма, за парламента като субект на външната политика, за парламентаризма и левицата в българския преход и т.н.

III. Оценка на академичното развитие и преподавателската дейност.

Обстоятелството, че в случая става въпрос за академичното звание "професор" придава особената важност на преподавателската дейност на кандидата. Често пъти като творческа се определя само изследователската работа, като че ли преподавателската не е такава.

Вече 39 години академичната кариера на доц. Мария Пиргова е свързана с Философския факултет на СУ "Св. Климент Охридски". Тя изминава основните стъпала на академичното развитие: асистент (1980 г.), доктор по политология (1990 г.), доцент (1998 г.), доктор на политическите науки (2018 г.).

Преподавателската дейност на доц. Пиргова е най-малкото впечатляваща. Само през учебната 2018 – 2019 г. тя води следните университетски курсове в СУ: в ОКС "бакалавър" – *Основи на политологията, Модерни политически системи и институции и Българска политическа система след 1989 г.*; в ОКС "магистър" – *Теория на политиката, Технология на политическото решение, Лобизъм и групи за натиск, Външна политика на Германия след Студената война и Политическо консултиране.* Била е ръководител на магистърска програма по "Политически технологии и глобализация" (в периода 2007 – 2013 г.), а през последните шест години – на магистърска програма по "Политическо консултиране". Водила е университетски курсове и в НБУ, ПУ "Паисий Хилендарски" и ВСУ "Черноризец Храбър".

Висока оценка заслужава и активността на доц. Пиргова по отношение на обществената дейност и участието ѝ в публичния дневен ред. Тя е била ръководител на отдела за парламентарни изследвания и анализи на Народното събрание (2006 – 2009 г.); парламентарен секретар и директор на Центъра за връзки на Министерския съвет (1993 – 1994 г.); съветник на президента на

Република България по политическите проблеми и конституционните въпроси във връзка с проекта за изработване на нова конституция (1990 – 1991 г.).

Доц. Пиргова е автор на стотици публикации и политически анализи в периодичния печат след 1983 г. и особено активно след 1989 г. Участва като експерт в политическите дискусии по БНТ, БНР, bTV, Нова ТВ, Канал 3, Bulgaria On Air и мн. др.

Заключение: На основата на посочените по-горе обстоятелства с дълбока убеденост предлагам на Научното жури да даде **положителна оценка** на кандидатурата на доц. д.п.н. Мария Пиргова за заемането на академичната длъжност "професор", професионално направление "Политически науки". По този начин един способен и утвърден в колегията учен ще получи заслужено признание.

26.VII.2019 г.

проф. д-р Георги Янков,
заслужил професор на УНСС